

*Bu makale benzerlik taramasına tabi tutulmuştur.
Araştırma Makalesi/ Research Article*

ÖZBEK MİZAHINDA TÜRLER VE BU TÜRLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ Erhan SOLMAZ*

Özet

Mizah; gerçeğin gülünç, alışılmamış özelliklerini vurgulayan bir düşünme biçimi ya da eğlendirmek, güldürmek ve birine, bir davranışa incitmeksizin takılmak amacını güden ince bir alaydır. Bunun yanında mizah, insanların olaylara gülere yaklaşmaları ve insanların karşılaştıkları olumsuz durumlar neticesinde geliştirdikleri doğal bir “savunma hattı”dır. Bireyler bu savunma hattını inşa ederken hiç şüphesiz konuştukları dilin inceliklerinden, kelime oyunlarından ve yaşadıkları toplumun zekâsından, eleştirel yönünden, toplumsal ve ahlakî değerlerinden de kuvvetli bir şekilde istifade ederler.

Mizahî ürünlerdeki zenginlik de aslında bir bakıma içinde geliştiği toplumun kültürel zenginliğinin bir göstergesidir. Toplum kültürel bakımdan ne kadar zenginse meydana getirdiği kültürel yaratmalar da bir o kadar zengindir. Söz hünelerine dayalı mizahî yaratmalar bunun en belirgin örneğidir.

Bu bağlamda, Türk Dünyasının sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda beşiği sayılan Özbek coğrafyası da mizahî yaratmalar noktasında oldukça zengin olup bizim de çalışmamıza kaynaklık teşkil etmektedir. Biz de bu çalışmamızda metin merkezli bir bakış açısıyla Özbek mizahının temel özelliklerini inceleyeceğiz. Çalışmayı yapmaktaki amacımız, Özbek coğrafyasındaki mizahî yaratmaların zenginliğini ortaya koymaktır.

Anahtar sözcükler: mizah, kültür, bellek, Özbek

SPECIES AND GENERAL CHARACTERISTICS OF SPECIES IN UZBEK HUMOR

Abstract

Humor; a way of thinking that emphasizes the ridiculous, unusual features of reality or entertain, laugh and it is a fine allure which is intended to hang on to someone without harming a behavior. In addition, humor is a natural line of defense line that people develop as a result of unfavorable situations that people face, laughing at events. When individuals are building this line of defense, they undoubtedly benefit strongly from the subtleties of the language they speak, from word games and from the intelligence of their communities, from the critical point of view, from their social and moral values.

The wealth of humorous products is in fact an indicator of the cultural richness of the society in which it develops. The more culturally rich the society is, the more rich the cultural creations it creates. Humorous creations based on their talents are the most obvious example of this.

In this context, Uzbek geography, which is considered to be the cradle of socio-cultural and economic terms of the Turkic World, is very rich in humorous creation and is a source of our work. In this study, we will examine the basic features of Uzbek humor with a text-centered perspective. The aim of this study is to reveal the richness of humorous creation in Uzbek geography.

Key words: humor, culture, memory, Uzbek

* Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, erhan.solmaz@usak.edu.tr

Giriş

İnsanoğlu gündelik hayatta karşılaştığı olaylara çeşitli şekillerde tepki verir. Bu tepkiler kişiden kişiye değişiklik gösterebilmektedir. Bazı insanlar, olaylara gülerek yaklaşırken, bazıları ağlamaklı olur. İnsanların olaylara ve dünyaya gülerek yaklaşımları, onların “doğal bir savunma hattı”dır. Olaylarda gülmeyi sanatlı bir şekilde ifade eden sanat dalına da “mizah” denir.

Bu anlamda mizahın, birbirinden değişik ve birbirini tamamlayan pek çok tanımı vardır ve mizahla ilgili pek çok araştırma ve inceleme yapılmıştır. Bu tanımlara kısaca değinmek gerekirse;

Şemseddin Sâmî Kâmûs-ı Türkî adlı sözlüğünde, Arapça kökenli olan kelimenin aslının “mizâh” anlamının ise “şaka, eğlence, latife” olduğunu belirtmiştir (Sâmî 1985: 888).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise mizah, “gülmece” olarak geçmekte (TDK 2005: 1404); “kara mizah”ın da; “yalnız güldürmeyi değil, düşündürmeyi ve yergiyi de amaçlayan mizah türü” olduğu belirtilmektedir (TDK 2005: 1079).

Ferit Devellioğlu’na göre de mizah “şaka”, “latife”, “eğlence” anlamlarına gelen bir terimdir (Devellioğlu 1993: 655).

Anna Britannica’da ise mizah konusu şu satırlarla açıklanmaktadır: “Mizah olayların gülünç, alışılmadık ve çelişkili yönlerini yansıtarak insanı düşündürme, eğlendirme ya da güldürme sanatına verilen addır. En kaba şakadan en ince espriye kadar bütün mizah örnekleri, birbiriyle uyum içinde görünen olaylar arasındaki çelişkinin birdenbire ortaya çıkarılmasına dayanır. Bu nedenle gelenek ve kuralların sorgulanmasında mizah önemli bir rol oynamaktadır. Yapılan her şaka üstü kapalı veya açık bir saldırı ögesi içermektedir. Eğer yapılan kişiye zarar veriyorsa bu öge açık bir şekilde görülebilir.

Farklı durumlarda ise ciddi bir konuşmada cinas yoluyla gülünçleştirme yapıldığında saldırının üstü oldukça kapalıdır. Diğer insanlara saldırma girişimi insanın kendisini saldırı altında hissetmesiyle yakından ilişkili olduğu, pek çok şaka ve gülmenin rahatlamadan doğduğu bilinmektedir. Bahsettiğimiz saldırma ve savunma durumlarına hemen hemen tüm mizahî öğelerde rastlandığı için, bazı yazarlar bu duyguların toplumca kabul görmüş dışarıya vurma şekilleri olduğunu düşünmektedirler. Farklı yazarlar ise bunun saldırganlık ve acımasızlığa dayanmakla birlikte, mizahın insanı özgürleştirici yönünü vurgulamışlardır” (Britannica 1993: 155-156).

Mizah kavramı ansiklopedi ve sözlüklerde; “gerçeğin gülünç, alışılmamış özelliklerini vurgulayan bir düşünme biçimi”, “gerçeğin kimi görünüşlerinin gülünç, alışılmamış özelliklerini vurgulayan düşünce biçimi”, “eğlendirmek, güldürmek ve birine, bir davranışa incitmeksizin takılmak ereğini güden ince alay”, “mizah bozguna uğrayan bir görünüşün dengesini kaybetmesi, gülümsemenin verdiği güven ve denge, açıkça ortaya konan bir ihbar”, “fiziksel, kültürel ve psikolojik yönleriyle karmaşık bir varlık olan insanın sosyal ilişkilerinde yüklendiği işlevle önem kazanır. Eğlendirici karakteriyle dikkat çeken mizahın, en belirgin özelliği gerçeği olduğu gibi sunması.” (Güler ve Güler 2010: 167) şekillerde tanımlanmaktadır.

Türk dünyasının önemli kültür merkezlerinden olan ve çalışmamıza da konu edindiğimiz Özbek sahası, güçlü bir sözlü kültüre ve mizaha sahiptir. Özbek sözlü geleneği içinde de kendine önemli bir yer edinen mizah, bu sahada üç türde örneklerini ortaya koyar; Latife, Laf ve Askiya. Özbekistan Milli Ansiklopedisi’nde ise “yumor” olarak adlandırılan mizahın tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Özünde güldürü ve iyiliği barındıran komedi türüdür mizah. Edebi türde, komedi içeren eserlerde yazar, sosyal hayattaki, kişisel yaşamdaki, özellikle de diğerlerinden farklı olan kişilerdeki eksikliklerden yararlanıp onu eleştirir. Yazar, eleştirdiği noktaların ortadan kaldırılmasını istemez, ona üzülür ve ondaki eksikliklerin düzelmesini ister.

Basit eleştiri ve komik yapısıyla mizah, hicivden biraz farklılık arz eder. Hicvi eserde sosyal hayattaki olayların yansıtılması komedi vasıtasıyla ilgi çekici hale getirilirken,

karakterdeki noksanlıklar mizah yolu ile ve kinaye ile eleştirilir. Hicivde, mizah unsuru olduğu gibi mizahta da hiciv unsuru vardır. Her ciddi eser içeriğinde sözlü halk kültürü numunelerini ve mizahı barındırır.” (O’zbekistan Milliy Ensiklopediyesi 1974: 22)

Mizahın en önemli tarafının “hiciv” olduğu üzerinde kanaat belirten Özbek bilim insanları, mizahın aynı zamanda bir düzeltme aracı olduğuna dikkat çekerler. Üç ana tür üzerinde şekillenen Özbek mizahında, mizahî türler ve bu türlerin genel özellikleri şunlardır:

1. Özbek Mizahında Türler

1.1. Latife:

Özbek mizahında en yaygın tür olana latife; Arapça’da “lutf” kelimesinden gelmektedir ve bu kelime “nazik fikirler”, “iyilik yapmak”, “tatlı”, “zarif” gibi manaları karşılar. Özbek bilim insanları latifeyi, “küçük hacimli, birkaç epizottan meydana gelen, keskin bir hiciv, ince bir alay, nazik kinayeler ihtiva eden bir tür” (Yoldaşeva 1989: 141) olarak tanımlamıştır. Özbekçe sözlükte “(Nezaket, şaka ile ilgili söz, anekdot) Küçük olaylar hakkındaki küçük hikâye (Özbek Tilining İzahlı Lügati L 2006: 488-489)” diye Özbekistan Milli Ansiklopedisinde ise “Halk hiciv türlerinden, tenkidi mazmundaki kısa mizahî hikaye” şeklinde tanımlanmıştır.

Yapısal olarak; esprinin sonuç cümlesinde saklandığı, konu sınırlamasının bulunmadığı genelde eğlendirme ve tenkit ederek eğitime işlevlerine sahip olan latifeler, belli bir tip üzerinde şekillenen nesir yaratmalardır.

Bir güldürü ve eleştiri numunesi olan latifenin, Özbek mizahında Nasreddin Hoca (Afandi) tiplmesiyle bütünleştiği görülmektedir. Afandi, toplum içinde var olan aksaklıkları hicvederken aynı zamanda insanları güldürmeyi de amaçlamıştır. Güldürürken düşündürmek latifenin en önemli özelliklerindedir. Afandi güldürüp düşündürmeyi yaparken hiç şüphesiz dil hususiyetlerinden yararlanmışır. Söz oyunları ve mecazlar, latifede gülme unsurunu oluşturan temel özelliklerdir. Bunu bir iki örnekle izah etmek mümkündür:

İKİ EŞEĞİN YÜKÜ

Padişah, vezir ve Nasreddin Efendi ava çıkmışlar. Padişah yolda üstündeki hırkasını çıkartıp Efendiye vermiş. Bunu gören vezir de hırkasını çıkarıp Efendiye uzatmış. Padişah Efendiyle alay ederek:

-Efendi, üstünüzdeki bir eşek yükü mü?- demiş.

Efendi hemen:

-Yok, şahım, görüyorsunuz ki, iki eşeğin yükü!- diye cevap vermiş. (Solmaz 2016: 658)

YARIM ÖKSÜRÜK

Padişah Efendiye bir türlü alt edemiyormuş. Nihayet bir gün vezirlerini toplayıp:

-Kim Efendiye alt ederse ona memleketin vergisinin yarısını vereceğim,- demiş.

Vezirler üç gün üç gece düşünüp taşınmışlar ve mat etme yolunu bulmuşlar, Efendiye Padişahın huzuruna çıkarıp:

-Efendi, bize yarım öksürük lazım, bize hemen yarım öksürük ver,- demişler.

-Efendi hemen sofradaki helva bıçağının keskin yerini ağzına koyup, sertçe öksürüp:

-Efendiler, öksürüğün ister alt tarafını isterseniz üst tarafı alın, demiş. (Solmaz 2016:

667)

Her iki örnekte görüldüğü üzere Afandi, karşılaştığı zorlukları akıl yoluyla alt etmekte bunu yaparken de hazırcevaplığı ön plana çıkarmaktadır. Kinayeyi ve mecazları iyi kullanan Afandi gülme unsurunu bunlar üzerine inşa etmektedir. Kısa ve yoğun bir anlatım olan fıkra bilindiği üzere gülme unsurunu final cümlesinde saklar. Dolayısıyla anlatıcı/icracı için final cümlesi eşsiz bir öneme sahiptir. Espriyi, nükteyi ya da ironiyi sağlayabilmek için söz

oyunlarını yapabilmek önemlidir. Türk dünyasının önemli müştereklerinden olan Afandi, latifelerinde bunu sağlayabilmiş önemli fıkra tiplerindedir.

1. 2. Laf

Özbek mizahındaki bir diğer önemli tür de “Laf”tır. “Laf”lar Özbek sözlü geleneğinde gülmeye dayalı türlerdendir. Arapça bir isim olan “laf”, mübalağaya dayalı, kısa bir anlatım türüdür (Özbek Sovet Entsiklopediyası VI; 437; Sarımsakov 1989: 115).

Laf, genellikle olaya bağlı olarak anlatılan bir kompozisyon değildir, iki kişinin karşılıklı olarak mübalağalı söz söylemesine dayalı olarak kurulur. Türk halk edebiyatında “palavracı fıkraları” olarak tanımlayabileceğimiz bu türde, birinin söylediği mübalağalı söze, karşısındakinin daha mübalağalı olarak cevap vermesi esastır. (Yıldız 2006: 101). Bahadır Sarımsakov, laf türünde mübalağanın yeri hakkında şu yorumu yapmaktadır: “Laf türünün poetik özelliklerinden bahsederken, mübalağa üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir. Çünkü laf, sadece mübalağa ile doğar ve mübalağa ile yaşar.” (Fedakâr 2009: 68). Ayrıca lafta yer alan mübalağa, hayatta hiç bir zaman gerçekleşmeyecek, dinleyicinin aklının ucundan bile geçmeyecek derecededir; buna “guluv mübalağa” denir. Ressam, lafçı için bir günde yedi yüz portre çizdiğini söylerken; yazar, lafçı bir günde on yedi roman, kırk kadar da hikâye yazdığını söyler (Yıldız 2006: 101).

Laf söyleme geleneğini sürdüren kişilere “lafbaz” veya “lafçı”; bu geleneğe de “laf uruş” veya “laf aytış” denmektedir (Razzakov-Sabirov-Mirzayev-İmamov, 1980: 184-186). Bazen ilk lafçı, ikinci lafçının sözüne inanmadığını, böyle bir şey olamayacağını belirtince ikinci lafçı ikinci bir cümle ile sözünü kuvvetlendirir. Mesela, birinci lafçı; “Size bir ucu Semerkant’a kadar uzayan bir kilim hediye getirdim” dediğinde, ikinci lafçı, buna; “Çok iyi etmişsiniz, misafirhanedeki kilimin az bir yerine ateş düşüp yanmıştı, o getirdiğinizi yama yaparız” şeklinde cevap verir. Eğer birinci lafçı buna itiraz etmezse laf kapanır; ancak “böyle şey olur mu” dediğinde, ikinci lafçı ona “senin şöyle şöyle dediğin yerde, bu da böyle olur” kalıbında bir cevap verir. (Yıldız 2006: 101). Karşılıklı olarak atışan bu lafçıların “Ahmet lafçı/Rahmet lafçı”, “Salim lafçı/Hakim lafçı” gibi, birbiri ile kafiyeli isimler taşıdıkları da görülür (Sarımsakov 1989;156). Lafçılar her türlü meslekten gelebilir; köy hayatında çiftçi, çoban vs. olabildiği gibi şehir hayatında da buna uygun berber, şoför gibi hatta “ressam lafçı” ile “yazar lafçı” gibi meslekler tercih edilebilir.

İcrasının söz maharetiyle şekillenen bu türde de konu bakımından sınırlama yoktur. Yapı ve şekil bakımından nesir ağırlıklı olan bu yaratmalarda bazen nazım da kullanılabilir. Genellikle eğlendirme işlevi ön plandadır. Anadolu sahasındaki Âşık atışmalarını andıran laflarda da söz oyunları önemli bir yer tutar.

Laf söyleme geleneğine şu örneği verebiliriz:

BÜYÜK KAZAN VE PANCAR

Namangan bölgesinde Halilçe Helal diye bir lafçı ile Ahengeran bölgesinden olan Sendengül, para bulan tepesinde karşılaşmışlar. Hal hatır ettikten sonra:

–Peki, Ahengeranda ne yenilik var! -deyip sormuş Halilçe Helal.

–E ne olsun dünya işleri gibi, bizim Ahengeran demircileri bir bin üç yüz kırk kulplu bir tane büyük kazan yapıyorlar. Bir kulpunda durup on kiloluk bir çekiçle sabahleyin vurduğunda çıkan sesi ikinci kulptaki işçi öğlenden sonra duyuyor.

–Aferin güzel bir kazan olmuş, - demiş Namanganlı Halilçe helal. Sonra Sendengül sormuş.

–Peki, Namanganda ne yenilikler var?

– Namanganlı çiftçiler becerikli ta Çinden Bizansa kadar malum. Gırvan çiftçilerinin bu yıl pancar dikmişlerdi. Özellikle, Abdal Şadi’nin pancarları oluverdi. Yukarı bozkırda öyle bir pancar oldu ki, yapraklarının gölgesinde on bin atlı asker saklanabilir.

–Vay ahmak -demiş. Sendengül laf da bir yere kadar böyle pancar olur mu?

–Ben mi ahmağım, sen mi -demiş. Halilçe helal –o büyüklükte kazan varsa böyle de pancar olmaz mı?

Mübalağa sanatının gülme unsurunu oluşturduğu “Laf”ta zekâ ve dil birlikteliği önemli bir yer tutar. İcracı ve dinleyiciler söz konusu türün tür özelliklerinin farkındadırlar. Yani söylenen her sözün abartı olduğu ve inanılmaması gerektiğinin farkındadırlar. Ancak buna rağmen hem icracılar hem de dinleyiciler mübalağanın yerli yerinde yapılmasını beklemektedirler. Yerli yerinde yapılan her laf, Mizahî unsurları taşımakta bu da dinleyicinin gülmesine sebep olmaktadır. Lafbaz, mübalağayı yapabilme için dili bütün hususiyetleriyle doğru bir şekilde kullanılmalıdır.

1. 3. Askiya

Özbek sözlü geleneğinin önemli türlerinden olan askiya, iki veya daha fazla kişi veya grupların topluluk karşısında (seyir, düğün, bayram vb.) belirlenen herhangi bir konuda sanatsal sözlü münakaşasıdır. Taraflar bazen aynı grupta bazen ise zıt oturmuş halde hızlı ve kısa cevaplarla, ince, etkili, cazibeli ve komik hareket ederler. Taraflar eğer cevap bulurken konu ve tür dışına çıkarsa veya söz seçerken özensiz bir yol izlerse mağlup kabul edilirler. Askiyanın görevi gülme unsuru vesilesiyle kişilerin düşüncelerini ve onların zevklerini belirli konularda daha da genişletmek, idrak ve hazırcevaplılığa davet ederek insanların tavır ve davranışlarını mizah yoluyla geliştirmektir (Özbekistan Milli Ansiklopedisi A 1974: 697-698).

Askiyanın icrası sırasında çalgı kullanılmaz. Askiya, sadece söz oyunları üzerine kurulu olup eleştiri ve güldürüyü temel alır. Askiyada amaç insanları eğlendirmek ve güldürmektir. (Baydemir 2016: 904) Askiya geleneksel olarak, halkın toplu olarak bulunduğu alanlarda, düğünlerde ve misafirliklerde icra edilmektedir. (Fedakâr 2009: 68). Yani askiya türü için kelime ve cümlelerdeki şaka, istihza, ince alay ve mizaha ait renkli mecazî anlamları sezerek bu kelimelere uygun cevap bulabilmeden ibaret söz sanatıdır desek de olur.

Usta bir askiyacı, rakibinin hücumunu veya cevabını duyar duymaz akla yatkın, güzel ve komik bir cevap vermek zorundadır (Fedakâr 2009: 68). Askiyacı, dilin geniş imkânlarını hesaplayıp söz oyunundan, espriden, ince nüktelerden, kinayeden, teşbihten, istihzadan, benzetmeden, mübalağadan, alaydan faydalanır. Askiya münakaşasında zekilik ve hazırcevaplılık esası temel ölçüttür (Özbekistan Milli Ansiklopedisi 1974: 697-698)

Askiyanın, payrov, kinaye, tutat, yedek, benzettim, bolasızımı, baht beyt, sersete, şirinlik, efsane, rabbiye, lakap gibi türleri vardır (Özbekistan Milli Ansiklopedisi, 1974: 697-698). Bu türlerden en yaygın ve geleneksel olanı “payrov” adını almaktadır. Payrav, askiyanın belirli bir konu etrafında icra edilen türüdür. Meyve adları, kuşlar, mevsimler vb. gibi konuların tema olarak seçilmesi payrovda geleneksel bir hale gelmiştir. Payrovda askiyacıların belirlenen konunun dışına çıkmamaları gerekmektedir. Belirlenen konunun dışına çıkan askiyacılar mağlup sayılmaktadır (Fedakâr 2009: 68).

Diğer iki türe nazaran yapısal olarak bazı farklılıklar gösteren askiyanın çeşitli türleri bulunmaktadır. Belli konular etrafında şekillenen askiyalar, profesyonel bir anlatıcı tarafından, özel zaman ve mekânlarda icra edilen nesir ağırlıklı bir türdür.

Aşağıda askiya türüne bir örnek verilmiştir:

Abdullacan abi: Sağ olun Rahmatkul işte iki üç günden sonra yaylaya taşınacağız depocuya dilekçe yazın çobanlara iyi bir ayakkabı versin.

Rahmatkul abi: Sağ olun Abdullacan abi geçen seneki gibi olacak diye korkuyorum dilekçe parasını aldınız sonra kasabadakilerin ayakkabısını yediniz

Abdullacan abi: Öyle iftira atmayın kasabadakilerin hepsi çizme giyiyor, bilin ki ayağa girmeyen küçük ayakkabılar verdiğiniz çobanlar ayakkabıları yoldayken yırtmışlar.

Rahmatkul abi: Hayvanların hepsini dağa gönderdik dediniz kendiniz ise serin bir yer bulsanız yatıyorsunuz yine söz vermiyorsunuz dağda gideceğim diye.

Abdullacan abi: Dağa çıktığıma inanmıyor musunuz? İşte yünleri kesip depoları iki yüz koyun yünüyle doldurdum.

Rahmatkul abi: Sağ olun ama yalan söylüyorsunuz beş koyunun iki yüz yünü nasıl olur?

Abdullacan abi: Siz muhasebecisiniz bilmeniz gerek 24 tane koyunum var.. Siz ise başka hayvanlarinkiyle de karıştırıyorsunuz.

.....

2. Sonuç

Özbek mizahına ait; latife, laf ve askiyanın incelendiği bu çalışmada, mizahî yaratmaların ortaya çıkmasında yaratım ve aktarım bağlamının dil ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. Söz oyunlarının, mecazî kullanımların ve kinayenin temelini oluşturduğu bu yaratmalar dil inceliklerini de bünyesinde taşır. Arapça incelik, nezaket manasına gelen lütuf kelimesinden türeyen latife, espriyi final cümlesinde saklayan her türlü söz oyununu bünyesinde taşıyan bir türdür. Özbek sahasında bilhassa Afandi tipiyle özdeşleşen latife, kıvrak zekânın ve hazırcevaplılığın bir göstergesidir.

Özbek bilim insanlarının “Mübalâğalı Fıkra” olarak tanımladıkları Laf'ta ise kalıplaşmış tiplerini görmemekle birlikte lafçı denilen kişilerin birbirilerine uygun mahlaslar kullandığı anlaşılmaktadır. Laf ile benzer olan Askiya'da da iki kişinin karşılıklı atışmaları söz konusu olup her iki türde de icracılar zekâları ve hazırcevaplılıklarıyla hünerlerini ortaya koymaya çalışırlar. Bu iki tür, Anadolu sahasındaki âşıkların birbiriyle atışıp söz ustalıklarını sergiledikleri “Âşık Atışması” geleneğini andırmaktadır.

Lakin Âşık Atışmasında söz, saz ile ortaya konulurken Laf ve Askiya'da herhangi bir müzik aleti yoktur ve asıl amaç âşık atışmasında olduğu gibi çıraklıktan ustalığa geçiş için söz söylemekteki marifetini ortaya koymak değil aynı zamanda dinleyenleri güldürebilmektir. Öyle ki, ne kadar güldürürse o kadar marifetli sayılmaktadır. Her iki türde de icracıların dili kullanmaları her türlü söz oyununu becerebilmeleri onları birer usta icracı konumuna sokar.

Kaynakça

Baydemir, H. (2016). “Askiya Şekilleri ve Benzer Türlerle Mukayesesi”. Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Türikiyat Araştırmaları Dergisi*. s:56.

Fedakâr, S.(2009). “Özbek Mizahında Nasreddin Hoca Tipi ve Fıkraları”. İzmir: *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. sayı:1.

Güler, Ç-B. Güler U.(2010). *Mizah Gülme Ve Gülme Bilimi*, Ankara: Yazıt Yayıncılık.

İmamov, K. (1990). *Özbek Halk Ağzaki Poetik İcadı "Askiya"*. Taşkent: Okutuvçı Neşriyatı.

Özbekistan Milli Ansiklopedisi, A. (1974). “O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi” Davlat Ilmiy Nashriyoti.

Özbekistan Milli Ansiklopedisi, L. (1974). “O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi” Davlat Ilmiy Nashriyoti.

Özbekistan Milli Ansiklopedisi, Yu. (1974). "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat Ilmiy Nashriyoti.

O'zbek tilining ızohli lug'ati, Jild 1, 2, 3 (2006). Jild 4, 5 (2008). (Tahrir hay'ati: T. Mirzayev va boshq.), O'zR FA Til va Adabiyot Instituti, Toshkent: "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat Ilmiy Nashriyoti.

Sarimsakov, B. (1989). *Özbek Halk Oçerklari*. Taşkent: Özbekistan CCP Fan Neşriyatı.

Solmaz, E. (2016). *Özbek Mizahında Nasreddin Hoca Tipi ve Fıkraları*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi

Yıldız, N. (2006). "Özbek Halk Edebiyatında Latife, Laf, Askıya". Ankara: 1. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri.

Yoldaşeva, F. (1989). *Özbek Halk Oçerklari "Latife"*. Cilt:2. Taşkent: Fen Neşriyatı.